

Siun
SOTE

Alihankintamallin pilotointi, kevytyrittäjyys-toimintamalli Siun sote

Alihankintamallin pilotoinnin koonti 2022

Siun soten Työkykyohjelma

Projektisuunnittelija Senja Asikainen

Diasarjan sisältö:

- Alihankintamallin pilotoinnin tavoite
- Alihankintamallin pilotointi Siun sote-taustatiedot nykytilaselvityksestä 2021
- Lakitaustaa ja pohdintaa
- Pilotti käytännössä: Kevytyrittäjä- laskutuspalvelu alihankintamallissa
- Alihankintamalli: asiakkaan palveluprosessi
- Muita huomioita

Alihankintamallin pilotoinnin tavoite

Siun soten Työkykyohjelma

Tavoite ja tarkoitus

- Siun soten Työkykyohjelman Alihankintamallin pilotoinnin tavoitteena on ollut selvittää mahdollisuuksia järjestää avotyötoimintaa sekä työtoimintaa uudella tavalla ryhmämuotoisesti alihankintamallilla.
- Tavoitteena on ollut pyrkiä parantamaan asiakkaiden aitoa työelämäosallisuutta heidän osaamisensa ja vahvuutensa huomioiden.
- Tarkoituksena on ollut selvittää, soveltuisiko kevytyrittäjyys-laskutuspalvelu keinoksi, jonka avulla alihankintamallin ryhmämuotoiseen toimintaan osallistuva yksittäinen asiakas voisi saada markkinaehtoisen korvauksen tekemästään työstä.
- Tavoitteena on ollut myös tuottaa tietoa, mitä kevytyrittäjyys voisi tarkoittaa alihankintamalliin osallistuvan asiakkaan näkökulmasta.
- Selvityksessä ovat myös olleet lainsäädäntöön liittyvät tekijät.
- Lisäksi tarkoituksena on ollut selvittää, millaiseksi muotoutuu sosiaalipalveluna tuotetun työhönvalmennuspalvelun rooli alihankintamallissa.

Tavoitteiden toteutumista haastaneita tekijöitä

- Kevytyrittäjä-laskutuspalvelun käyttäminen vastaavalla tavalla asiakkaiden tekemän työn laskutuksessa ja korvauksen kohdentamisessa suoraan asiakkaalle on toimintatapana Siun soten Kehitysvammapalveluiden työhönvalmennuksessa uusi.
- Toimintatavan olleessa uusi, ennakkovalmistelut, perehtyminen ja opastus niin laskutuspalvelun valinnassa, työhönvalmennuksen henkilöstön osaamisen vahvistamisessa laskutuspalvelun käyttöön ja sen ohjaamiseen sekä alihankintamalliin osallistuville yrityksille/ työkeikkojen tilaajille sekä itse toimintaan osallistuville asiakkaille on tehty huolellisesti ja selkokielellisesti, mikä on puolestaan viivyttänyt pilotoinnin käynnistämistä.
- Ennen kaikkea kuitenkin pilotointia haastoi kevytyrittäjä-toiminnan lainsäädännöllisen taustan selvittäminen, johon haettiin vahvistusta myös hankkeen ohjauksesta THL:ltä ja STM:ltä.

Alihankintatamallin pilotointi Siun sote-taustatiedot nykytilaselvityksestä 2021

Siun sote

- Siun sote eli Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä toimii 13 kunnan alueella
- Kuntayhtymän tehtävänä on järjestää jäsenkuntien alueen väestölle yhdenvertaisilla periaatteilla lainsäädännön mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut
- Huolehtii myös pelastustoimen ja ympäristöterveydenhuollon tehtävistä
- Tuleva hyvinvointialue: Pohjois-Karjalan hyvinvointialue-Siun sote.

Nykytilanne: Kehitysvammaisten työtoiminta, avotyötoiminta, työhönvalmennus ja tuettu työ

- Työ- ja päivätoimintayksiköitä yhteensä Siun soten alueella 18 kpl
 - Työtoimintaa näistä 16:sta
 - Selkeitä päivätoiminnan yksiköitä 2
- Asiakkaita yhteensä työ- ja päivätoiminnassa vuonna 2020 oli 653
- Asiakkaita avotyötoiminnassa, työhönvalmennuksessa ja tuetussa työssä vuonna 2020 oli 143
- Ohjaavaa henkilökuntaa työ- ja päivätoiminnassa
 - Ryhmäavustajia 21
 - Ohjaajia 47
 - Työ- ja päivätoiminnan ohjaajia 31

Nykytilanne: Kehitysvammaisten avotyötoiminta, tuettu työ, työhönvalmennus

- Avotyön, työhönvalmennuksen ja tuetun työn ohjaustyötä tekevää henkilökuntaa 12 henkilöä, 1-2 henkilöä/toimintakeskus, yleensä yksi henkilö/ toimintakeskus.
- Työajan jakautuminen toimintakeskuksissa tuetun työllistämisen (avotyön, tuetun työn ja työhönvalmennuksen) ja toimintakeskuksen ohjaustyön välillä, noin tunteja % / vko

	Prosentti
Enintään 20 % viikossa	44,5%
Enintään 40 % viikossa	33,3%
Enintään 60 % viikossa	0%
Enintään 80 % viikossa	11,1%
100 % viikossa	11,1%

Toiminnan rakenne tällä hetkellä Siun sotessa

- Käytetyt palvelupäätökset
 - Kv-Työtoiminta
 - **Kv-Työtoiminta, osa-aikainen**
 - Kv-Avotyötoiminta
 - Kv-Avotyötoiminta, osa-aikainen
 - **Kv-Tuettu työ**
 - **Kv-Tuettu työ, osa-aikainen**
 - **Kv- Työhönvalmennus**
- Päätöksistä työtoiminta, avotyötoiminta ja työhönvalmennus voivat olla päällekkäisiä.
- Työhönvalmennuksen nähdään ennakoivan tuettua työtä (työsuhteinen työ) jolloin työhönvalmennuksen päätös lopetetaan tuetun työn päätöksen alkaessa. (Tilastolliset syyt, sisällöllisesti palvelut ovat kuitenkin yhtenevät)
- Toimintapäivien määrä sovitaan yksilöllisesti, viikko rakentuu yksilöllisesti rinnakkaisista palveluista
- Työtehtävien ja työajan räätälöinti, työhönvalmennus
 - Yksilö- ja ryhmämuotoinen työhönvalmennus, etätyöhönvalmennus
- Työllistymistä tukeva toiminta ja osallisuutta tukeva toiminta

Nykyinen alihankintatyö/ ryhmämuotoiset työtehtävät, niiden muuttaminen alihankintamallin mukaiseksi

- Alueen toimintakeskuksissa on olemassa olevaa alihankintatyötä paikallisista yrityksistä
- Alueella olemassa olevaa ryhmämuotoista toimintakeskuksen ulkopuolista työtoimintaa: esim. vieraslajikasvien poistoa, alueiden kunnossapito tehtäviä, kiinteistöhuollollisia tehtäviä, puutarha-töitä, kauppakeräilyä, risusavottaa ja polttopuukeikkoja
- Alihankintamallia pilotoidaan sekä olemassa olevissa tehtävissä että uusien yrityskumppaneiden kanssa.

Lakitaustaa ja pohdintaa

Palkkatyö on perus- ja ihmisoikeus

- Vammaisilla on yhdenvertainen oikeus työhön (YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja valinnainen pöytäkirja 2006)
- Työllistyminen on kaikkien työkäisten kansalaisten yhteiskunnallisen osallisuuden ja taloudellisen riippumattomuuden edellytys. (Euroopan neuvoston vammaispoliittinen toimintaohjelma)
- YK:n vammaissopimuksen artiklan 27. mukaan (*27§ työ ja työllisyys*)
 - Vammaisilla henkilöillä on sama oikeus tehdä työtä kuin muilla.
 - Vammaisilla henkilöille on maksettava työstä sama palkka kuin muille.
 - Vammaisille henkilöille on taattava samanlaiset työehdot kuin muille.
 - Vammaisten henkilöiden työolot on oltava samanlaiset kuin muilla.
 - Vammaisilla henkilöillä on sama oikeus saada työhönsä jatkokoulutusta kuin muilla.
 - Vammaisilla henkilöillä pitää olla mahdollisuus työkokeiluihin.
 - Vammaisia henkilöitä ei saa pakottaa tekemään työtä ilman palkkaa.
 - Vammaisilla on oikeus olla jäsenenä ammattiyhdistyksessä.
 - Vammaisten ihmisten työolosuhteisiin tulee tehdä kohtuulliset muutokset.
 - Vammaisia henkilöitä ei saa syrjiä työelämässä.

Esiin tulleet kevyt yrittäjänä toimimiseen liittyvät riskit:

Lähde: Jaana Heinonen, erityisasiantuntija STM

- "Sosiaalihuollon näkökulmasta kyse on siitä, että sosiaalipalvelun työhönvalmennuksen tuella mahdollistetaan kevytyrittäjyyteen liittyvän palvelun käyttö. On kuitenkin tärkeää pitää erillään kevytyrittäjä-palvelu ja sosiaalipalvelu. Toisin sanoen kyse on siitä, että asiakasta, joka haluaa toimia kevytyrittäjänä, mutta tarvitsee erityistä tukea vammaisuuden tai muun syyn vuoksi, tuetaan palvelun käytössä."
- Vanhan sosiaalihuoltolain 27 D §:n mukaan vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevalla toiminnalla tarkoitetaan erityisien työhön sijoittumista edistävien kuntoutus- ja muiden tukitoimien järjestämistä. Tässä (k.o. alihankintamallissa Siun sotessa) kysymys siis tämän mukaisesta tukitoimesta.
- On tärkeää varmistaa, että kevyt yrittäjäksi ryhtyminen on asiakkaiden oma tahto ja että myös läheiset ja asiakas ymmärtävät mistä on kyse.

Kevyt yrittäjä vai itsenäinen yrittäjä?

Lähde: Keskustelu OTT, työ- ja oikeustieteen dosentti Jaana Paanetoja, TEM

- Jaana Paanetoja nosti esiin kevytyrittäjänä toimimiseen liittyvät riskit
 - Kevytyrittäjäyys ei ratkaise sitä, missä oikeussuhteessa työn tekeminen on tapahtunut. Riskinä on, että kevytyrittäjäyys voidaan lähtökohtaisesti nähdä myös työsuhteena. Täytyy myös huomioida, täyttääkö kevytyrittäjäyys täysipainoisen yrittämisen tunnusmerkit.
 - Juridisesti ei ole määritetty termiä kevytyrittäjäyys. Kevytyrittäjäyys on markkinointitermi ja kyseessä on tosiasiaa laskutuspalvelu.
 - Kysymykseksi nousee, voiko julkinen toimija lähteä edistämään asiaa, jossa voi olla asiakkaalle selkeitä oikeudellisia riskejä?
 - Voisiko vammaista henkilöä tukea siis suoraan toimimaan itsenäisenä yrittäjänä kevytyrittäjäyden sijaan?
 - Tämä vaatii erityistä resurssointia työhönvalmennukseen, mutta olisi mahdollista. Työhönvalmennus voisi tukea asiakastaan saamaan tarvitsemaansa ohjausta yrittäjänä toimiakseen.
 - Vaatii taustalle asiakkaan etuusjärjestelmän varmistamisen

Pohdintaa Siun soten alihankintamallissa

- Siun soten Työkykyohjelmassa toteutettu alihankintamallin pilotointi sopi osaksi olemassa olevia palveluita. Palvelu on Siun soten kehitysvammapalveluissa olemassa oleva palvelu ja siten kevytyrittäjäyys-toiminta nähtiin yhtenä asiakkaiden työllistämisen muotona, jota työhönvalmennuspalvelulla voitiin tukea.
- Siun soten alihankintamallissa asiakas sai kevytyrittäjä-laskutuspalvelun käytön ja toiminnan tueksi Siun soten kehitysvammapalveluiden työhönvalmennuksen palvelun, joka perustui Lakiin kehitysvammaisten erityishuollosta 35 §.
- Ennen pilotointia sekä asiakkaisia sekä asiakkaiden edunvalvontaa tiedotettiin alihankintamallin pilotoinnista, kevytyrittäjä-laskutuspalvelun käytöstä ja mitä tähän liittyen tulee huomioida asiakkaan näkökulmasta (esitellään tässä diasarjassa myöhemmin). Tässä vaiheessa kerrottiin myös sosiaalipalveluna saatavilla olevan työhönvalmennuspalvelun roolista asiakkaan tukena prosessin kaikissa vaiheissa.
- Alihankintamalliin osallistuvien asiakkaiden kohdalla päivitettiin asiakkaan erityishuolto-ohjelma työhönvalmennuksen palvelun osalta(Siun sotessa "Tuettu työ").

Pohdintaa: Mitä työtä sosiaalipalveluina toteutettava työhönvalmennus saa tukea?

- Tuettu yrittäjyys? Tuettu osuuskunta? Tuettu työsuhteinen työ?
- Keikkatyö, osa-aikainen työ, kokoaikainen työ?
- Määräaikainen työsopimus vai toistaiseksi voimassa oleva?
- Yrittäjyys, kevytyrittäjyys vai laskutuspalvelu?
- Työ on jokaisen henkilön perus- ja ihmisoikeus, työn tekemisen muotoja on monia. On tärkeää, että myös vammaisen henkilö saa tarvittaessa tarvitsemaansa tukea ja myös tietoa haluamaansa työllistymisen muotoon liittyen.
- Sosiaalipalveluna toteutettavassa työhönvalmennuksessa korostuu asiakkaan tarve saada työllistyäkseen erityistä tukea vamman tai sairauden perusteella. Sosiaalipalveluina toteutettava työhönvalmennuksen palvelu on vahvan tuen työhönvalmennusta, jossa korostuvat tuetun työllistymisen prosessin viisi vaihetta. Työhönvalmennuksen tehtävänä on tukea asiakasta työllistämisen joka vaiheessa tuetun työllistämisen prosessiin perustuen.
- Keskeisessä roolissa sosiaalipalveluissa toteutettavassa työhönvalmennuksessa on sosiaalialan ammattilaisen osaaminen sekä asiakasryhmän erityistarpeisiin että työhönvalmennukselliseen työotteeseen liittyen.

Pohdintaa: Mitä työtä sosiaalipalveluina toteutettava työhönvalmennus saa tukea?

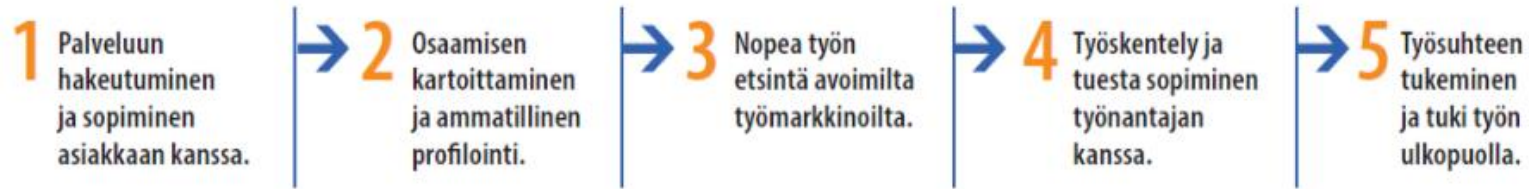
- Pohdittavaksi nousee Paanetojan toteamana tosiasia siitä, mikä on kevytyrittäjä-toiminnan juridinen perusta suhteessa itsenäiseen yrittämiseen. Varsinaista termiä kevytyrittäjyys- ei ole olemassa, kyseessä on laskutuspalvelu ja tuottaa myös asiakkaiden näkökulmasta selvitettäväksi sen, toimiiko asiakas laskutuspalvelua käyttäessään kuitenkin juridisesti itsenäisenä yrittäjänä?
 - Siun soten alihankintamallissa asiakkaiden tekemät työtunnit ja niistä saadut ansiot eivät ylitä mm. YEL-vakuutuksen ottamisen rajaa. Asiakkaita ei myöskään nähdä päätoimisina yrittäjinä TE-palveluiden näkökulmasta. Toiminta vaatii kuitenkin jatkuvaa tehtyjen työtuntien määrän sekä ansiotulojen seurantaa työhönvalmennuksen ja edunvalvonnankin tuella.
 - Laskutuspalvelu-toimijan toimesta hoituvat mm. ennakonpidätys, ilmoitukset verottajalle saaduista ansiotuloista, työn vakuutukset yms.
- Tärkeää onkin pohtia, miten asiakasta voitaisiin tukea toimimaan tarvittaessa myös itsenäisenä päätoimisena yrittäjänä. Tämä vaatisi vahvaa osaamista työhönvalmennuksesta tai vastaavasti asiakkaan ohjaamista käyttämään yrittäjyyden tuen palveluita yhteiskunnassa. Tämä vaatisi myös resurssointia työhönvalmennuspalveluihin, koska yrittäjyyden tuessa korostuisivat laajemmin asiakkaan itsensä vastuulle jäävän työn määrä ja niiden huomioiminen kuten esimerkiksi vakuutusten ottaminen itsenäisesti ja kirjanpitovelvollisuus. Kevytyrittäjyys-laskutuspalvelussa nämä hoituvat palvelun kautta.

Pohdintaa: Mitä työtä sosiaalipalveluina toteutettava työhönvalmennus saa tukea?

Mitä työllistymisen muotoa voidaan siis tukea sosiaalipalveluna?

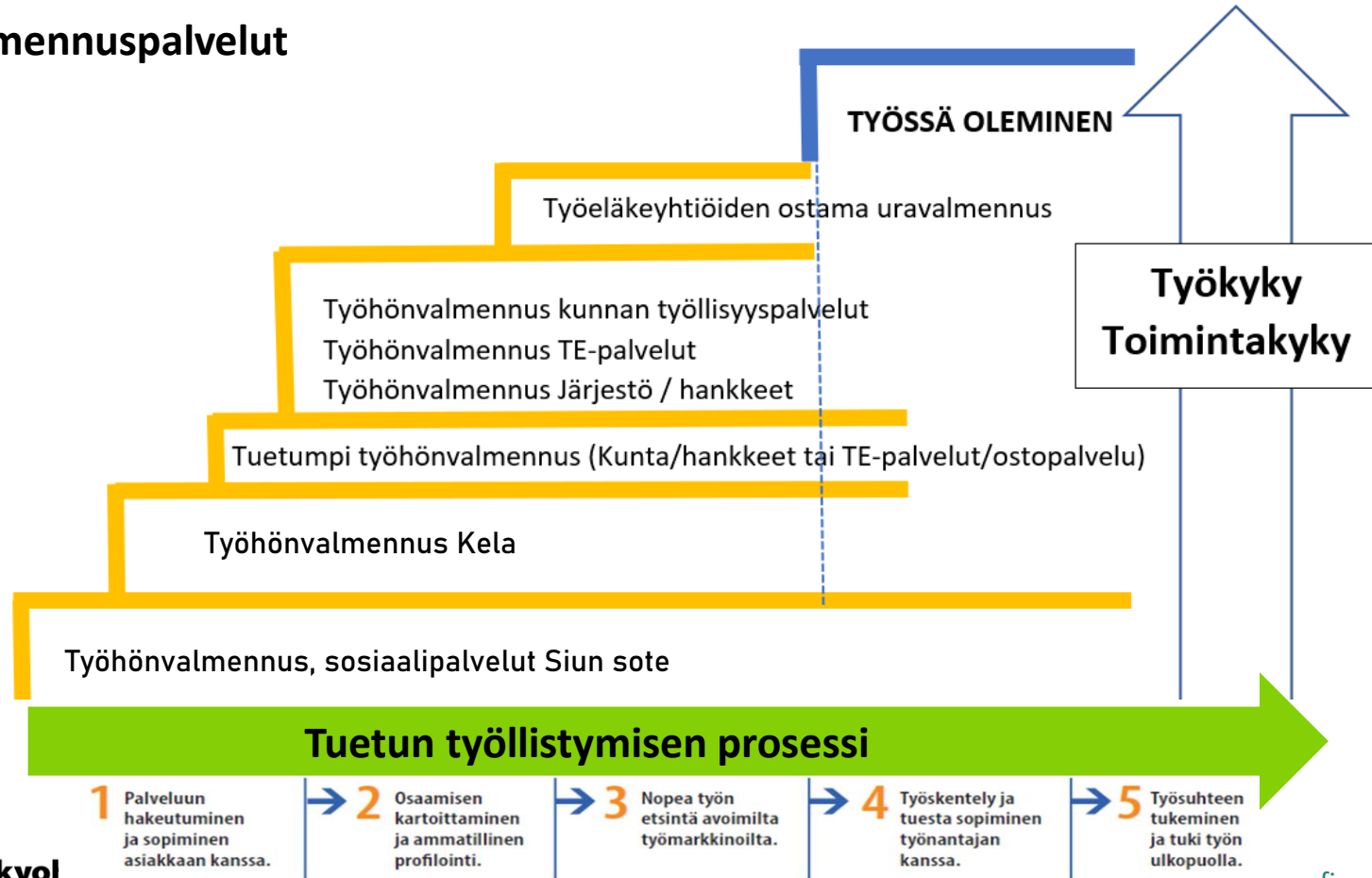
- Kevytyrittäjä-laskutuspalvelua voivat yleisesti käyttää kaikki, myös esim. alle 18 vuotiaat henkilöt. Kun kevytyrittäjinä saa toimia kuka tahansa, miten yhdenvertaisuus vammaisen henkilön kohdalla tässä varmistetaan? Saako vammaisen henkilö käyttää laskutuspalvelua työnsä laskuttamiseen?
- Työ on jokaisen perus- ja ihmisoikeus, miten vammaista henkilöä voidaan tukea käyttämään työllistymiseensä ja työnsä laskuttamiseen tarjolla olevia erilaisia tuen muotoja yhdenvertaisuuden takaamiseksi? Mitä positiivinen erityiskohtelu tässä voisi tarkoittaa?
- Tarvitaan lainsäädäntö, joka mahdollistaa erityistä tukea työllistymisessään tarvitsevien henkilöiden sosiaalipalveluna järjestettävän tuetun työllistymisen prosessia toteuttavan työhönvalmennuksen palvelun erilaisissa työllistymistilanteissa; Erilaisten työllistymismahdollisuuksien käyttöönottoon ja tukeen tasapuolisesti. Ilman, että niihin liittyy juridisia riskejä vammaisen henkilön itsensä, työnantajan ja myös työhönvalmennuspalvelun tuottajan näkökulmasta.

Tuetun työllistymisen työhönvalmennusprosessi



- Tuettu työllistyminen on työskentelymenetelmä, jonka tarkoituksena on edistää työllistymisessä erityistä tukea tarvitsevien ryhmien pääsyä palkkatyöhön avoimille työmarkkinoille sekä tukea heidän työssä pysymistään. Jokaisella on oikeus työhön.
- Tuetun työllistymisen toimintamalli on kehitetty alun perin kehitysvammaisten ja nuorten työllistymisen edistämiseksi USA:ssa.
- Tuetun työllistymisen työhönvalmennuksen prosessi rakentuu viidestä vaiheesta (THL, EUSE Toolkit), prosessissa korostuu työpaikoille jalkautuva työote.
- Tehokas tuki työn hakemiseen, työssä pysymiseen ja työn säilyttämiseen, työn räätälöinti sekä työnhakijan tarpeiden ja osaamisen että työnantajan tarpeiden näkökulmasta, etuusneuvonta
- Ammatillaisen osaamisen tarve kasvaa asiakkaan tuen tarpeen kasvaessa 1 → 5

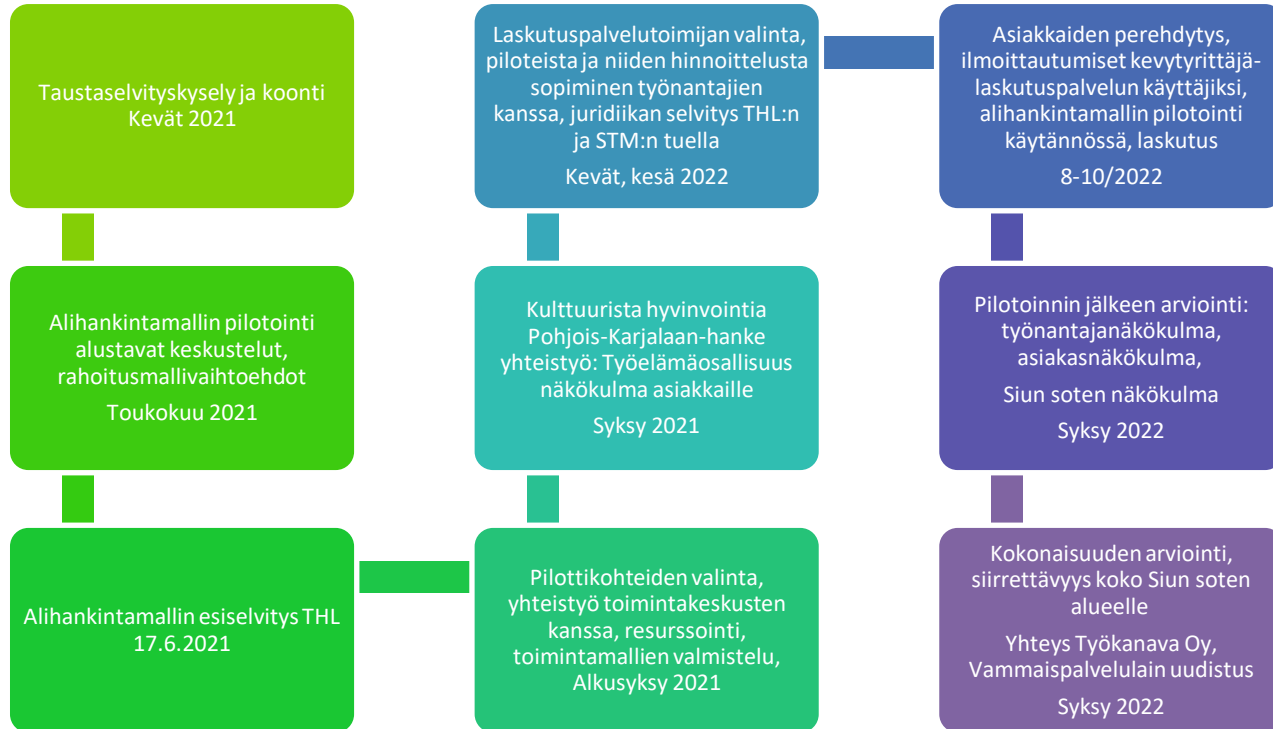
Verkon työhönvalmennuspalvelut Pohjois-Karjalassa



Pilotti käytännössä: Kevytyrittäjä-laskutuspalvelu alihankintamallissa

Siun soten Työkykyohjelma

Alihankintamallin eteneminen Siun sotessa



Alihankintamallin pilotointi Siun soten kehitysvammaapuveluissa 1/3

- Alihankintamallin pilotissa Siun soten Työkykyohjelmassa lähdettiin selvittämään, miten kevytyrittäjä-toiminta/laskutuspalvelu toimisi työkeikkojen laskutuksessa ja korvauksen ohjaamisessa tehdystä työstä suoraan asiakkaalle itselleen.
- Siun soten kehitysvammaapuveluiden työhönvalmennuksen tuella asiakkaat ovat saaneet palvelua työllistymisensä tueksi. Asiakkaiden yksilötyöllistämisen rinnalla työllistämisen kokemuksia on saatu aiemmin myös ryhmämuotoisesta kesätyöstä, jossa ryhmä asiakkaita työllistyi yhtä aikaa samalle työnantajalle kesätyösuhteeseen työhönvalmennuksen tuella.
- Nyt haluttiin lähteä testaamaan uutta toimintatapaa, jossa työtoiminnassa olemassa olevia työtoiminnan ulkopuolelle sijoittuvia ryhmämuotoisia työkeikkoja voitaisiin tehdä siten, että työkeikka voidaan hinnoitella ja laskuttaa niistä korvaus suoraan asiakkaalle. Toimintaympäristöksi valittiin lopulta Ilomantsin työtoiminta ja sieltä toteutettavat työkeikat.
- Asiakkaan tarvitsema työhönvalmennus toteutettiin olemassa olevien henkilöstöressurssien puitteissa, työhönvalmennuspalvelu oli käytettävissä prosessin kaikissa vaiheissa. Ilomantsissa sama työ- ja päivätoiminnan ohjaaja, joka toimii työhönvalmennuksellisella otteella, jakaa työaikansa sekä työtoiminnan asiakkaiden tekemien työtehtävien ohjaustyön että myös työllistyvien asiakkaiden ohjaustyön välillä. Alihankintamallin pilotissa tehdyt työkeikat olivat aiemmin työtoimintana toteutettuja keikkoja, nyt tähän pystyttiin lisäämään saman työhönvalmennuksen tuki työhönhinnoittelun, laskutuksen ja kevytyrittäjä-palvelun käytön tueksi. Tämän takia lisäresursointia henkilöstöön ei tarvittu. Tämän takia malli olisi myös siirrettävissä osaksi toimintakeskusten toimintaa Siun soten alueella, koska usealta toimintakeskukselta toteutetaan jalkautuvia ryhmämuotoisia työkeikkoja osana työtoimintaa ja toimintakeskuksissa toimii työ- ja päivätoiminnanohjaajia, joiden työnkuvaan kuuluu vastaavalla tavalla myös työhönvalmennus.

Alihankintamallin pilotointi Siun soten kehitysvammapalveluissa 2/3

- Taustaselvityskysely tehtiin alueen toimintakeskuksille keväällä 2021. (Kts. Erillinen taustaselvitys Innokylässä)
- Pilotointi oli aluksi tarkoitus toteuttaa kolmella eri tavalla, kolmessa eri toimintakeskuksessa Joensuussa, Iломantsissa ja Outokummussa sekä työtoiminnan että avotyötoiminnan asiakasryhmien kanssa.
 - Lähtökohtaisena tavoitteena oli muuttaa jo olemassa olevaa toimintaa alihankintamallin mukaiseksi:
 - Keikkaluonteinen työ toimintakeskuksen ulkopuolella ja työtoiminta toimintakeskuksessa
- Pilotointi tarkentui lopulta vain yhteen toimintakeskukseen Iломantissa. Siun sotessa on myös jo olemassa olevaa aiempaa kokemusta ryhmämuotoisesta työstä, jossa ryhmä asiakkaita työllistyi Siun soten vammaispalveluiden työhönvalmentajan tuella paikalliseen yritykseen määräaikaisella työsopimuksella. Kokemus oli onnistunut ja toimisi myös yhtenä mallina alihankintamallin mukaisessa ryhmämuotoisessa työssä.

Alihankintamallin pilotointi Siun soten kehitysvammapalveluissa 3/3

- Pilottiin osallistui yhteensä viisi asiakasta, ja keikat suoritettiin pienryhmissä 2-3 hlöä/ryhmä.
- Keikkoja tilaavia tahoja pilotoinnin aikana oli 8. Työkeikoista muotoutui säännöllisiä, viikoittain toistuvia työkeikkoja, kuten seurakuntasalin imurointi ja autokorjaamon henkilöstötilojen siivous, kuitenkin niin, että yksittäinen keikka oli kestoltaan lyhytaikainen.
- Ajallisesti pilotointi tapahtui elo-syyskuussa 2022, pilottiin kuuluvien työkeikkojen viimeinen laskutus tehtiin lokakuun alussa 2022.
- Asiakkaat eivät kuitenkaan halunneet lopettaa toimintaa, vaan työkeikkoja ja laskutuspalveluiden käyttöä jatkettiin sekä asiakkaiden että työkeikkojen tilaajien toiveesta myös pilotoinnin jälkeen, eli toiminta juurtui osaksi Siun soten kehitysvammapalveluiden toimintaa.
- Asiakkaan osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen ja oikeaan tietoon asiasta ja häntä tuettiin toiminnan kaikissa vaiheissa. Asiakkaan työelämäosallisuutta myös vahvistettiin Kulttuurista hyvinvointia Pohjois-Karjalaan- hankkeen yhteistyöpilotin kautta (kts. Alihankintamallin selvitys Innokylässä).

Kevytyrittäjä-laskutuspalvelun valintaan vaikuttaneet asiat 1/2

- Helppokäyttöisyys:
 - Alihankintamalliin osallistuneet asiakkaat olivat kaikki lievästi kehitysvammaisia aikuisia työ- tai avotyötoiminnan asiakkaita, jotka halusivat toimia kevytyrittäjänä, mutta tarvitsivat itse toimintaan, tuettuun päätöksentekoon ja ymmärryksensä tueksi työhönvalmennuksen tukea.
 - Kevytyrittäjä-laskutuspalvelun käytettävyyden tuli olla helposti asiakkaille ohjattavissa tai työhönvalmentajan tuella helposti, nopeasti ja sujuvasti käytettävissä, jotta toiminnasta saatiin luotettavaa, sujuvaa ja siihen ei tarvinnut resursoida työhönvalmennukselta lisäaikaa.
- Joustavuus:
 - Valittu laskutuspalvelu oli valmis pohtimaan ratkaisuja vastaan tullessiin haasteisiin.
 - Kevytyrittäjä-laskutuspalvelun puolesta tarjottiin asiakkaille vaihtoehto vahvaan tunnistautumiseen tilanteessa, jossa kehitysvammaisella henkilöllä ei ollut käytettävissä pankkitunnuksia.
 - Sujuva yhteistyö valitun laskutuspalvelun kanssa mahdollisti myös selkeiden ohjeiden saamisen laskutuspalvelun käyttöön.

Kevytyrittäjä-laskutuspalvelun valintaan vaikuttaneet asiat 2/2

- Kevytyrittäjä-laskutuspalveluun sisältyi laajat palvelut
 - Keskeistä valinnassa oli, että valittavaan kevytyrittäjä-laskutuspalveluun sisältyi laajat palvelut, jotta esim. asiakkaiden saamien ansioiden ilmoittaminen ei jäänyt työhönvalmennuksen vastuulle vaan se kuului osaksi laskutuspalvelun palvelukokonaisuutta.
 - Merkitystä oli myös kevytyrittäjä-laskutuspalveluun sisältyneillä vakuutuksilla. Valittu laskutuspalvelu sisälsi asiakkaille tapaturma- ja vastuuvakuutuksen suoritettavan työkeikan aikana. Jos asiakkailla olisi syntynyt velvoite ottaa YEL-vakuutus, olisi tämäkin voitu hoitaa valitun laskutuspalvelun kautta valtakirjalla.

Korvaus tehdystä työstä asiakkaalle

- Alihankintamallissa Siun sotessa lähtökohtana oli, että asiakas saa korvauksen tekemästään työstä
- Asiakas ei ollut työsuhteessa Siun soteen, vaan korvauksen ohjautumisessa asiakkaalle käytettiin Siun soten ulkopuolista toimijaa, kevytyritys-laskutuspalvelua, jonka toimesta varmistuivat toiminnan lainmukaisuus, vakuutukset, työnantajavelvollisuudet, ilmoitukset verottajalle yms.
 - Toimitettava asiakkaan ennakkopidätysprosentti työn verotusta varten kevytyrittäjä-palveluun
- Asiakkaan saamat korvaukset määrittävät vähintään työkeikkojen toimialan voimassa olevan TES:n tuntihinnoittelun mukaisesti. Työkeikoissa puhuttiin urakoista ja urakkapalkasta hinnoittelun perustuessa tuntihinnoitteluun.
 - Siun soten alihankintamallissa työkeikat sijoittuivat kiinteistöpalvelualalle (erilaiset siivoustehtävät, kiinteistön hoidolliset tehtävät)
 - Siun soten työkeikkojen hinnoittelu oli keskimäärin 15-20 €/ tunti
 - Sovittava hinnasta keskusteltaessa työkeikan tilaajan kanssa, sisältyykö ALV hintaan vai laskutetaanko se työkeikan lisäksi. Tässä pilotissa sovittiin ALV:sta molempie vaihtoehtojen mukaisesti.

Noudatettava työehtosopimis

- Siun sotessa alihankintamallin pilotointi sijoittui kiinteistöpalvelualan erilaisiin tehtäviin ja sovellettava työehtosopimus oli alan voimassaoleva TES
- Kiinteistöpalvelualan työehtosopimus
(<https://www.pam.fi/wiki/kiinteistopalvelualan-tyoehtosopimus.html>)
 - Sovellettiin harjoittelijan palkkaluokkaa, tuntipalkka TES 1.6.2022 alkaen 10,12 €.
 - TES:ssa todettu, että ”työntekijälle, jolla ei ole työtehtävien edellyttämään ammattitaitoa tai pätevyyttä ja jonka työtehtävistä suoriutuminen edellyttää ohjausta, voidaan maksaa harjoittelijan palkkaa.”
- Työhönvalmentajan tehtävänä tukea ja tiedottaa asiakasta noudatettavasta TES:sta

Kevytyrittäjäyys alihankintamallina: Käytännön toteutus ja toimintamalli 1/3

- Kerrotaan asiakkaille mahdollisuudesta osallistua kevytyrittäjä-toimintamalliin ja halukkaat asiakkaat perehdytetään selkokielisesti.
- Kerrotaan tarvittaessa myös asiakkaan lähiverkostolle ja edunvalvojalle toiminnasta
- Kerrotaan sosiaalipalveluna toteutettavan työhönvalmennuksen roolista työkeikan tilaajan ja asiakkaan näkökulmasta ennen työkeikkaa, sen aikana ja sen jälkeen.
- Sovitaan työkeikasta keikan tilaajan (esim. yritys, yhteisö, yksityinen henkilö) kanssa: mitä, miten, milloin, missä.
- Sovitaan työkeikan hinnoittelusta vähintään alalla voimassa olevan työehtosopimuksen tuntihinnoittelun mukaisesti.
 - Tapaturma- ja vastuuvakuutus toteutuu käytettävän laskutuspalvelun kautta.

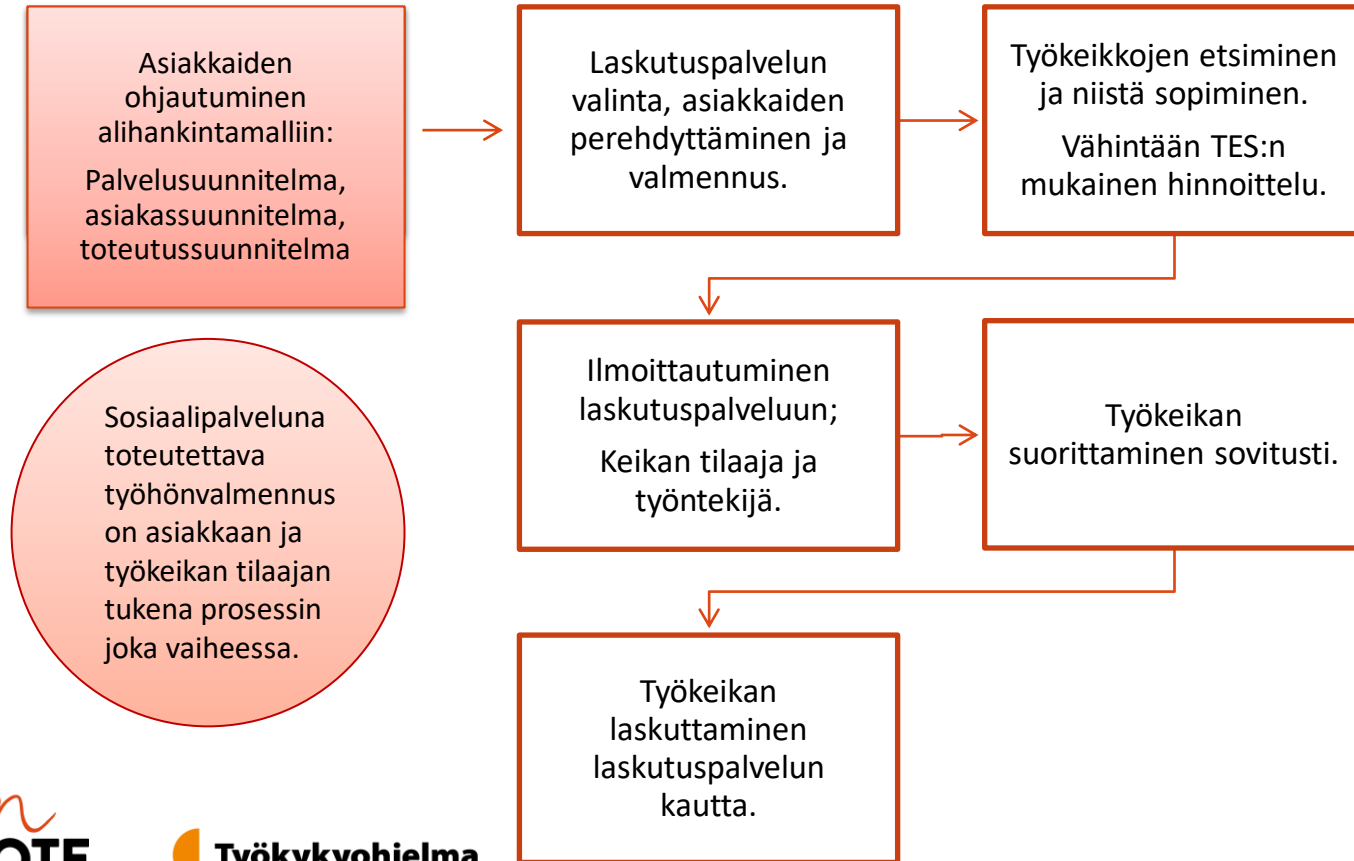
Kevytyrittäjäyys alihankintamallina: Käytännön toteutus ja toimintamalli 2/3

- Asiakas ilmoittautuu kevytyrittäjä-laskutuspalvelun käyttäjäksi
 - Asiakas tarvitsee toimivan sähköpostiosoitteen.
 - Koska kaikilla asiakkailla ei ollut käytössä sähköiseen tunnistautumiseen vaadittavia pankkitunnuksia, vahva tunnistautuminen voitiin tehdä vaihtoehtoisesti ottamalla asiakkaasta valokuva, jossa näkyvät selkeästi hänen kasvonsa sekä virallinen henkilöllisyystodistus. Tiedot lähetettiin laskutuspalvelulle työhönvalmennuksen salatun sähköpostin kautta.
 - Laskutuspalvelun toimesta vaadittiin asiakkaan antama valtakirja ammattilaisille asiakkaan suostumuksesta siitä, että hänellä on palvelun käytössä tukihenkilö, jolla on myös oikeus päästä asiakkaan tietoihin laskutuspalvelussa. Valtakirja myönnetään työntekijälle henkilökohtaisesti. Jos työhönvalmentaja on poissa, täytyy valtakirja hakea uudestaan toiselle työntekijälle.
 - Asiakas toimittaa voimassa olevan verokortin laskutuspalveluun.
 - Tarvittaessa yhteistyötä tehtiin asiakkaiden edunvalvonnan kanssa verokortin hankkimiseksi.
 - Huomioitava asiakkaan tietosuoja: Ryhmämuotoisten työkeikkojen jakaminen laskutuspalvelun kautta ei tietosuojan takia voida toteuttaa. Jokaisen asiakkaan täytyy laskuttaa yksin omasta keikastaan vaikka keikka olisikin toteutettu ryhmänä. Toiset työkeikalle osallistuneet asiakkaat olisivat nähneet laskutuspalveluissa toistensa tietoja: nimi, osoite.
- Työkeikan tilaava taho ilmoittaa tietonsa myös laskutuspalveluun.

Kevytyrittäjäyys alihankintamallina: Käytännön toteutus ja toimintamalli 3/3

- Työkeikka tehdään sovitusti
 - Työhönvalmennus on asiakasryhmän tukena suoritettavan työkeikan aikana: tarvittaessa työmatkojen ohjaaminen, työn suorittaminen sovitusti, työturvallisuuden ohjaaminen jne.
 - Ohjeet työtehtäviin tulee työkeikan tilaajalta, mutta työhönvalmennus tukee tilaajaa asiakkaiden perehdyttämisessä ja ohjaamisessa itse työtehtäviin.
- Työ laskutetaan laskutuspalvelun kautta
 - Kertaluontoinen työkeikka laskutetaan heti työn valmistuttua
 - Toistuvat työkeikat laskutetaan sovitusti sovitun ajan jakson jälkeen. Tässä pilotissa kahden kuukauden jälkeen.

Kevytyrittäjäyys alihankintamallina



Työhönvalmentajan rooli käytännön toteutuksessa 1/2

- Tukee ja varmistaa asiakkaan ymmärrystä ja tukee asiakkaan itsemääräämisoikeutta päätöksen teossa koko prosessin aikana.
 - Kertoo ja perehdyttää asiakasta laskutuspalvelun käytöstä, siihen liittyvistä asiakkaan vastuista ja velvollisuuksista asiakkaalle ymmärrettävällä tavalla
 - Tiedottaa myös asiakkaan lähiverkostoa ja edunvalvontaa toiminnasta. Varmistaa asiakkaan kanssa tämän erityishuolto-ohjelmaan tarvittavat muutokset tehden yhteistyötä sosiaaliohjauksen kanssa.
- Tukee asiakasta sopivan työkeikan löytymisessä,
- Pyrkii etsimään asiakkaille näiden mielenkiinnonkohteita, osaamista ja vahvuuksia vastaavia työkeikkoja.
- Sopii keikoista tilaavan tahon kanssa
 - Käytännön toteutus: aika, paikka, mitä tehdään ja mihin mennessä
 - Sopii työkeikan hinnoittelusta vähintään työkeikan toimialan voimassa olevan työehtosopimuksen tuntihinnoittelun mukaisesti
- Varmistaa asiakkaan etuuksien yhteensovittamisen näkökulman kevytyrittäjänä toimimisen aikana
 - Tekee tarvittaessa yhteistyötä asiakkaan edunvalvojan ja Kelan kanssa asian varmistamiseksi
- Tukee asiakasta laskutuspalveluun ilmoittautumisessa:
 - Tukee asiakasta vahvassa tunnistaumisessa konkreettisesti
 - Tukee asiakasta verokortin hankkimisessa ja toimituksessa laskutuspalveluun
- Tukee asiakasta laskutuspalvelun käytössä:
 - Tukee asiakasta keikan ilmoittamisessa laskutuspalveluun

Työhönvalmentajan rooli käytännön toteutuksessa 2/2

- Tukee asiakasta työkeikan suorittamisen aikana
 - Kyseessä ryhmämuotoiset kertakestoilta lyhytaikaiset työkeikat, joissa useita asiakkaita suorittaa yhtä aikaa työkeikkaa samalle työkeikan tilaajalle.
- Tukee työkeikan tilaajaa
 - Kertoo työn laskutuksesta laskutuspalvelun kautta, ja tukee tarvittaessa laskutuspalveluun ilmoittautumisessa
 - Tukee työkeikan tilaajaa työkeikan suorittamisen aikana ohjaamalla työtehtäviä suorittavaa asiakasryhmää, varmistaa että työkeikka tehdään sovitulla tavalla.
- Tukee asiakasta työn laskuttamisessa työkeikan jälkeen laskutuspalvelun kautta.
- Tukee asiakkaita uusien työkeikkojen etsimisessä.
- Kannustaa myös toisia asiakkaita osallistumaan alihankintamallin mukaiseen toimintaan.

Kevytyrittäjäyys asiakkaan näkökulmasta: kevytyrittäjä-laskutuspalvelun käyttö

- Kevytyrittäjänä toimiessaan asiakas on tosiasiassa laskutuspalvelun käyttäjä
- Kevytyrittäjä-laskutuspalvelu on hyvä tilanteissa, joissa myydään asiakkaan itsensä tekemää työtä/palvelua, mutta työtä tehdään kuitenkin määrällisesti vähäisiä tuntimääriä ja korvaus niistä jää määrällisesti vähäiseksi.
- Laskutuspalveluun ilmoittautuminen on ilmaista, palvelusta maksetaan vain, kun työ laskutetaan.
 - Kevytyrittäjä-laskutuspalvelu ottaa palkkion palveluistaan työn laskutusvaiheessa, prosenttimäärä/minimisumma vaihtelee eri laskutuspalveluissa.
 - Laskutuspalvelu perii palkkion pienistäkin laskutettavista summista, joten asiakkaalle jäävä summa voi tällöin olla myös hyvin pieni.
 - Laskutuspalvelun käytön voi lopettaa missä vaiheessa vaan.
- Kevytyrittäjä ei ole kirjanpitovelvollinen, koska hänellä ei ole y-tunnusta
- Useimmissa laskutuspalveluissa asiakas ei voi vähentää täysimääräisesti ns. liiketoiminnan kuluja, kuten itsenäisenä yrittäjänä y-tunnuksella toimiessaan voisi hyödyntää tämän veroedun
- Kevyt yrittäjä-laskutuspalvelu huolehtii ennakkopidätyksen toimitetun verokortin mukaisesti, hoitaa asiakkaan puolesta työn laskutuksen asiakkaan ilmoituksen mukaisesti ja ilmoittaa asiakkaan saamat palkat verottajalle.
 - Asiakkaan saama tulo on ansiotuloa ja siksi verotuksen alaista.
- Asiakas ei ole oikeutettu työterveyshuoltoon
- Pohdittavaksi tässä nousee, kenen työnjohdon alla asiakas toimii toimiessaan laskutuspalvelun kautta ns. kevytyrittäjänä?
 - Täytyykö nimenomaan tässä kohtaa kuitenkin työsuhteen tunnusmerkit?

Kevytyrittäjäyys asiakkaan näkökulmasta - vakuutukset

- YEL-vakuutus on pakollinen myös kevytyrittäjä toiminnassa, jos
 - asiakkaan saama YEL-työtulo vuodessa ylittää 8261,71/vuosi (vuonna 2022). Summa tarkistetaan vuosittain.
 - Ja asiakkaan työhön käytetty viikoittainen tuntimäärä on suurta
- YEL-vakuutus on otettava kuuden kuukauden kuluttua yritystoiminnan aloittamisesta, jos tuloraja vuoden aikana ylittyy.
- Huomioitava, että usein kevytyrittäjätoiminnassa asiakkaan saama työtulo ei täytä YEL-rajaa, joten YEL-vakuutusta ei tarvitse
- Moni kevytyrittäjä-laskutuspalvelu tarjoaa osana palveluaan vakuutukset: tapaturmavakuutus, vastuuvakuutus, oikeusturvavakuutus ja tarvittaessa myös YEL-vakuutus
 - Nämä on otettava huomioon laskutuspalvelua valittaessa.

Kevytyrittäjäyys asiakkaan näkökulmasta -etuuksien yhteensovittaminen

- Kevytyrittäjänä saadut ansiotulot otetaan huomioon etuuksien yhteensovittamisen näkökulmasta
- Kevytyrittäjäyys nähdään yrittäjyytenä työttömyysturvaa säätelevässä lainsäädännössä, keskeistä on nähdäänkö yrittäjäyys pää- vai sivutoimisena
 - Päätoiminen yrittäjä, ei ole oikeutettu työttömyysturvaan
 - TE-palvelut arvioivat päätoimiseksi yrittäjyydeksi yrittäjyyden, jossa työtunteja on niin paljon, ettei kokoaikaisen työn vastaanottaminen ole mahdollista.
 - Sivutoiminen yrittäjä, eli työtuntien määrä on vähäinen, voi saada soviteltua työttömyysturvaa
- Saadut ansiotulot otetaan huomioon myös muiden Kelan etuuksien yhteensovittamisen näkökulmasta
 - Ansiotulo voi vähentää asumistuen määrää, tulojen muutos on ilmoitettava Kelalle
 - Asiakkaan saaman työkyvyttömyyseläkkeen ansaintarajat on otettava huomioon
 - Vuonna 2022 ansaintaraja on 855,48 e/kk, ansaintaraja tarkistetaan vuosittain
 - On myös huomioitava, jos työkeikkoja on tuntimääräisesti paljon ja niistä ansaittu korvaus on niin suuri, että työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja ylittyy, täyttääkö tehty tuntimäärä myös päätoimisen yrittäjyyden tunnusmerkit.
- Siun soten työkykyohjelman aikana Siun soten kehitysvammapalveluiden työhönvalmentajille on saatu käyttöön Kelan viranomaislinja asiakkaan etuusasioiden selvittämistä varten. Puhelut soitetaan asiakkaan kanssa yhdessä.

Pohdintaa etuuksien yhteensovittamisesta kevytyrittäjä-laskutuspalvelun käytössä yhtenä työllistämisen muotona. 1/2

- Kaikissa erilaisissa työllistämisen tilanteissa esim. kehitysvammaisen henkilön tilanteessa työhönvalmennus joutuu jatkuvasti seuraamaan, että työllistämisen tilanne /työsuhde/ laskutuspalveluna tehtävän työn määrä ja saadut ansiot siitä, ovat asiakkaan edun mukaisia etuuksien yhteensovittamisen sekä siihen liittyvien, olemassa olevien riskien kannalta.
 - Esimerkkinä mm. se, että työkyvyttömyyseläkkeellä/osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva henkilö ei voi ottaa vastaan työnantajan maksamia palkkioita tai lisäkorvauksia tehdystä työstä, ilman että selvitetään, miten pienikin palkkio vaikuttaa asiakkaan saamiin etuuksiin. Työsuhde täytyy esimerkiksi laatia siten, että tulorajaan jää väljyyttä. Eli vaikka asiakkaalle voitaisiin työkyvyttömyyseläkkeen tuloraja huomioon ottaen tehdä tuntimäärältään suurempi työsopimus on nämä mahdolliset tulevat, vielä ei-tiedossa olevat ylimääräiset lisät on otettava huomioon jo työsopimusta laadittaessa ja sovittava työsuhteen tuntimäärät pienemmiksi, jotta välttytään mahdollisista tulorajan yllättäviltä ylityksiltä. Tulorajan ylittyessä tilanne on henkilön kannalta kohtuuton, koska ylitys voi pahimmillaan tarkoittaa maksetun etuuden takaisinperintää ja siten taloudellista ahdinkoa. Lineaarinen tulorajan malli olisi vastaus tähän haasteeseen tulojen yhteensovittamisen näkökulmasta.

Pohdintaa etuuksien yhteensovittamisesta kevytyrittäjä-laskutuspalvelun käytössä yhtenä työllistämisen muotona. 2/2

- Toisaalta on muistettava, että työkyvyttömyyseläkkeen voi jättää myös lepäämään ja siten henkilö voi ottaa vastaan myös työtä laajemminkin, kuin tulorajan huomioon ottavin viikkotyötunnein.
- Onko työkyvyttömyyseläke aina oikea etuus?
 - Tällä hetkellä moni kehitysvammainen nuori käy ammatilliset opinnot toiveenaan työllistyä myös opintojensa mukaisesti. Onnistuneita työllistymistarinoita syntyy, kun henkilöllä on käytettävissään vahva työhönvalmennuksen tuki, kuten esimerkiksi sosiaalipalveluna tarjottava työhönvalmennuspalvelu on. Työllistyminen tapahtuu kuitenkin usein osa-aikaiseen työhön, koska asiakkaan osaamista ja vahvuuksia vastaavia räätälöityjä työtehtäviä voi olla haastavaa löytää kokoaikaisesti. Tämän takia on tärkeää olla mahdollisuus etuuksien yhteensovittamiseen. Tärkeää on vain pohtia, mikä on se etuus, jolla asiakas on. Nuoren ammattiin valmistuneen henkilön kohdalla tärkeää on ensisijaisesti pyrkiä ja kokeilla työelämää ennen työkyvyttömyyseläkkeen hakemista. Historiassa on nähtävissä tapa, jossa työkyvyttömyyseläke on myönnetty esimerkiksi kehitysvammaisten henkilölle herkästi diagnoosiin perustuen varmistamatta ensin todellista työympäristössä näkyvää työ- ja toimintakykyä. Vammainen henkilö voi olla täysin työkykyinen, kun työaika ja työtehtävät on räätälöity hänelle sopiviksi.

Kelan rooli:

- Työhönvalmennuspalveluista saadun kokemuksen perusteella asiakkaat työllistyvät usein osa-aikaiseen työhön ja tulot rakentuvat silloin palkan ja etuuksien yhteensovittamisesta. Tarvitaan selkeät suorat yhteistyökanavat ja toimintamallit Kelan etuusneuvonnan kanssa osatyökykyisen henkilön etuuksien yhteensovittamisen helpottamiseksi. Osatyökykyinen kehitysvammainen henkilö tarvitsee usein toisen henkilön tukea etuusasioissaan. Tässä roolissa toimii usein hänen työhönvalmentajansa. Etuusneuvonta työstä saatavan palkan ja etuuksien yhteensovittamiseksi työllistää jokaisen työllistyvän asiakkaan kohdalla työhönvalmennusta, joten he tarvitsevat nopeasti saatavilla olevaa tietoa näissä tilanteissa.

Asiakkaan kokemus alihankintamallista ja kevytyrittäjyydestä

- Asiakkaan kokivat osallistumisen alihankintamallin kevytyrittäjätoimintaan myönteisenä ja selvästi toimijuuttaan sekä työelämäosallisuuttaan vahvistavana toimintatapana:
- "Olen oikeassa työssä. Olen yrittäjä."
- "Työhönvalmentajan tuki oli tärkeää ja tarpeellista."
- "Haluan jatkaa kevyt yrittäjänä ja saada oikeaa palkkaa."

Työn tilaajien kokemuksia pilotista

- Palvelunostajan on haastava saada tekijä tuntimäärältään pieniin avustaviin työtehtäviin. Alihankintamallin kevytyrittäjyys-toiminnan kautta saatiin tekijöitä työtehtäviin, joihin pienellä paikkakunnalla muuten ei löydy tekijää.
- Tärkeää on tieto työhönvalmentajan käytettävyydestä tarvittaessa.
 - Kun työtehtävät on ennakkoon suunniteltu ja sovittu ja myös työturvallisuus huomioitu työhönvalmentajan toimesta, itse toiminta voitiin luotettavasti ja sovitusti toteuttaa.
 - Työhönvalmentajan tuki oli todella tarpeellinen mm. töiden räätälöinnissä asiakkaan osaamista vastaavaksi
- Laskutuspalvelun käytöstä voitiin sopia.
 - Esim. laskutusvälit
 - Muistettava sopia heti alussa, miten arvonlisävero laskutetaan työkeikassa
- Jos työn tilaaja on yritys ja työn tuntimäärät olisivat tulleet suuriksi, olisi keskustelu asiakkaiden työsopimuksista suoraan yrityksen kanssa. Tässä pilotissa kuitenkin asiakkaiden tekemät työt olivat tuntimäärältään pieniä noin 2–3 h/ viikko.

Alihankintamalli palveluntuottajan näkökulmasta 1/4

- Alihankintamallin pilotoinnin myötä Ilomantsin työtoiminnassa lopetettiin jokaisen asiakkaan avotyötoiminta ja otettiin rinnalle kevytyrittäjä-laskutuspalvelu. Mallia laajennettiin itse pilotin ulkopuolelle myös yksittäisten avotyössä olevien asiakkaiden työn laskutukseen ja korvauksen kohdentamiseen suoraan asiakkaalle itselleen.
 - Toimintamalli olisi siirrettävissä myös muihin Siun soten alueen työtoimintoihin ja avotyön asiakkaille.
 - Vaatii tahtotilaa työhönvalmennuksesta.
- Kun palvelua pilotoitiin olemassa olevissa palveluissa olemassa olevilla resursseilla ylimääräisiä kuluja palvelun tuottajalle ei tullut.
- Sisällöllinen laatu työtoiminnassa ja avotyötoiminnassa lisääntyy, kun avotyötoimintaa saadaan poistettua ja rinnalle saadaan työhönvalmennuksen tuella tuettua työtä, josta asiakas saa ansiot itselleen.
- Lisäksi saadaan uusi toimintamalli myös työtoimintaan, jonka sisällä ei perinteisesti ole nähty työtä, josta asiakas voisi saada itselleen korvauksen ansiotulona. Ryhmämuotoiseen työhön ja työkeikoille voi osallistua työ- ja toimintakyvyiltään erilaisia asiakkaita, kun työtehtävät räätälöidään osaamista vastaaviksi.

Alihankintamalli palveluntuottajan näkökulmasta 2/4

- Huomioitava liittykö kevytyrittäjä-laskutuspalvelun tukemiseen juridinen riski palvelun tuottajalle. Voidaanko toimintaa tukea osana sosiaalipalveluiden työllistymistä tukevia palveluita?
 - Pilotoinnin aikana Siun sotessa ei tullut esille juridista riskiä palvelun tuottajan näkökulmasta. Siun soten roolina pilotoinnin aikana oli olla kehitysvammapalveluiden työhönvalmennuksen palvelun myöntävä ja toteuttava taho. Työhönvalmennuspalvelun rooli oli tukea asiakasta prosessin joka vaiheessa. Asiakkaan ymmärrys ja tahtotila osallistua kevytyrittäjä-toimintamallin pilotointiin varmistettiin tuetun päätöksenteon myötä. Asiakkaan tieto-osallisuutta lisättiin ja varmistettiin selkokielellisesti päätöksenteon tueksi. Lisäksi toiminnasta keskusteltiin tarvittaessa myös asiakkaan edunvalvonnan ja lähiverkoston kanssa. Pilotointiin osallistunut työhönvalmentaja oli vahva työhönvalmennuksen ammattilainen, jonka osaaminen oli huippuluokkaa.

Alihankintamalli palveluntuottajan näkökulmasta 3/4

- Huomioitava, että työkeikkojen etsiminen, niistä sopiminen ja niissä ohjaaminen vaatii työaikaa työhönvalmentajilta.
- Huomioitava, että laskutuspalvelun käyttö vaatii työaikaa työhönvalmentajilta. Lähes jokainen asiakas tarvitsee tukea käyttäkseen laskutuspalvelua, hankkiakseen tarvittavan verokortin, tukea etuuksien yhteensovittamiseksi jne.
- Huomioitava, miten ohjaustyö alihankintamallin mukaisessa ryhmämuotoisessa työssä resursoidaan.
 - Ryhmäkokojen ollessa pieniä ja avotyön/työhönvalmennuksen/tuetun työn asiakasmäärien alueella kasvaessa, miten työhönvalmennukseen tarvittavan henkilökunnan resurssointi voidaan tehdä sote-palveluna taloudellisesti kestäväällä tavalla?
- Huomioitava, että jos Siun soten viheralueilla on vähän alihankintamalliin sopivia asiakkaita, yhden työtehtävän ympärille koottava ryhmä on haastavaa muodostaa
 - Erilaiset asiakkaat, ei välttämättä samansuuntaiset kiinnostuksen kohteet/taidot/koulutus/osaaminen.

Alihankintamalli palveluntuottajan näkökulmasta 4/4

- Ryhmämuotoista työtä ja työympäristöä voi käyttää myös yksittäisten asiakkaiden työelämässä näyttäytyvän työ- ja toimintakyvyn arvioinnin ympäristönä
 - Asiakkaiden jatkopolkujen selvittämiseksi asiakas voi osallistua ryhmämuotoiseen työhön. Työssä saadaan näkymiä siitä, mikä voisi olla asiakkaan kannalta oikea-aikainen ja hyvä vaihtoehto esim. työtoiminta, opinnot vai työllistyminen.
- Tavoitteena Siun soten sosiaalipalveluissa ovat asiakkaan näkökulmasta samansuuntaiset ja yhtenevät työllistymistä tukevat sosiaalipalvelut. Voisiko vastaavaa mallia hyödyntää myös muissa sosiaalipalveluiden työllistymistä tukevissa toiminnoissa kuten mielenterveys- päihdepalveluiden työtoiminnassa, kuntouttavassa työtoiminnassa ja vammaisten henkilöiden työtoiminnassa työ- ja toimintakyvyltään vastaavien asiakasryhmien kanssa?

Alihankintamalli asiakkaan palveluprosessi

Siun soten Työkykyohjelma

Alihankintamallin asiakkaan palveluprosessi

- Asiakkaan palveluprosessi mukailee Siun soten olemassa olevaa työhönvalmennuksen ja tuetun palkkatyön prosessia
 - Alihankintamallin palveluprosessi etenee EUSE-Toolkit laatukriteereiden mukaisesti
 - Laatukriteereissä yhtenevyys ja samansuuntaisuus työhönvalmennuksen laatukriteeristön kanssa (IPS)
- Työhönvalmentajan tehtävänä tukea asiakasta prosessin kaikissa vaiheissa
- Prosessissa keskeistä jatkuva arviointi
- Keskeistä olisi myös työllistymisen jatkopolun huomioiminen:
 - Urakehitys, elinikäinen oppiminen, tuettu oppisopimus, työvoimakoulutus, täsmäkoulutus, osaamisen tunnistamisen ja opinnollistamisen mahdollisuudet alihankintamallin työpaikalla, tuettu työllistyminen itsenäiseen työhön, jos työkeikkojen tuntimäärät kasvavat suuriksi viikkotasolla.

Työhönvalmennuksen ja palkkatyön prosessi, vammaispalvelut



Työhönvalmennuksen prosessi

Työhönvalmennuksen ja tuetun palkkatyön prosessi, vammaispalvelut



Tavoitteiden määrittely ja jatkuva arviointi asiakastietojärjestelmään

- ✓ Työhönvalmentajan tuki asiakkaalle, työnantajalle, työyhteisölle
- ✓ Yhteistyö eri tahojen kanssa esim. kela, te-palvelut, ammatilliset oppilaitokset
- ✓ Tämänhetkiset työmarkkinoiden tarpeet ja tulevaisuuden näkymät
- ✓ Tehokas tuki työn tekemiseen ja työssä pysymiseen on tuetun työllistämisen ydinasia, joka erottaa sen perinteisistä työllistymispalveluista

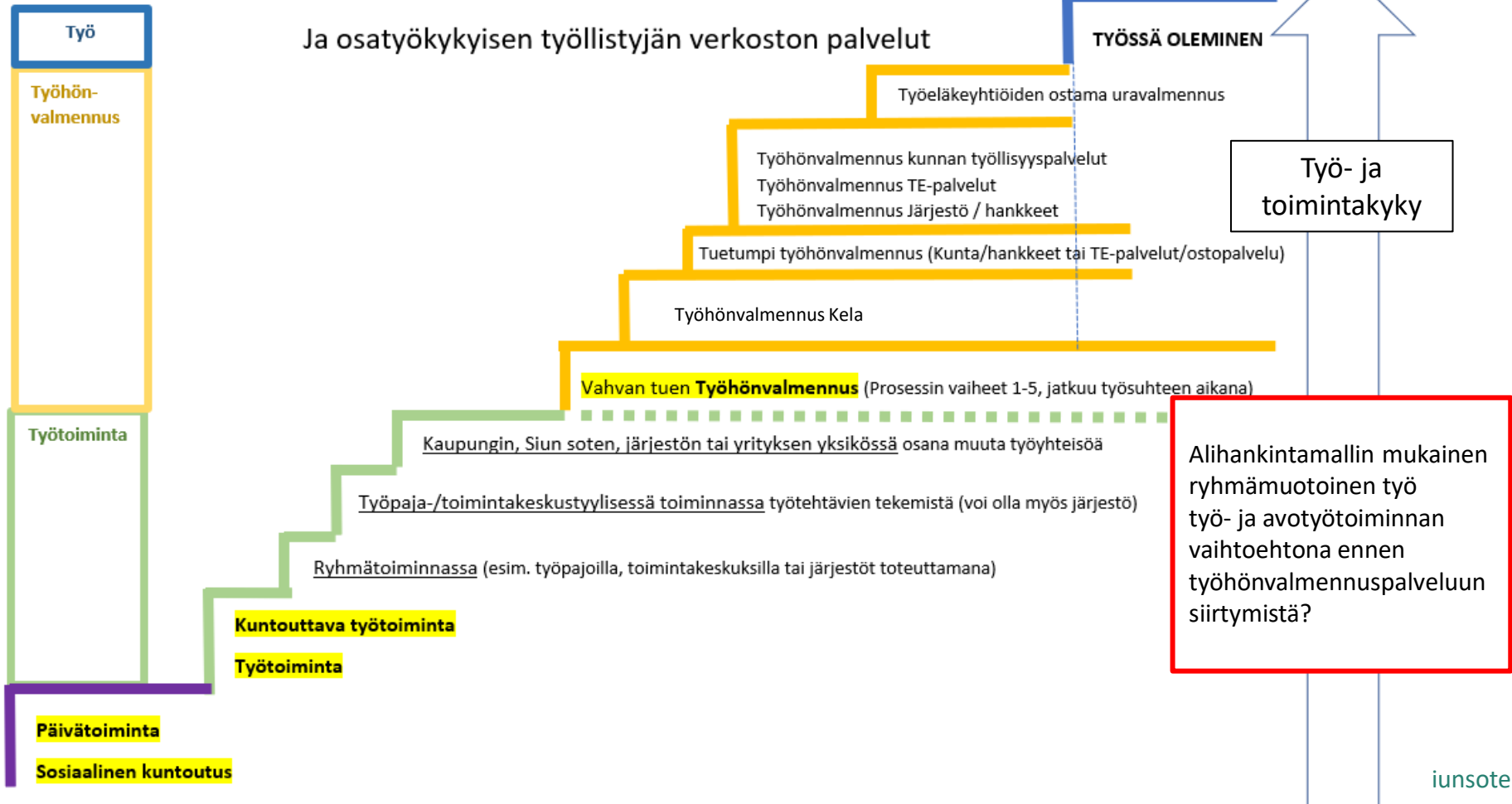
Prosessikuvaus pohjautuu Euse Toolkit, tuetun työllistymisen työkalupakiin

Asiakkaan ohjautuminen palveluun

- Asiakas ohjautuu palveluun tuetun työn ja työhönvalmennuksen palveluprosessin mukaisesti.
 - Asiasta sovitaan asiakkaan palvelusuunnitelma-palaverissa: asiakas, työ- ja päivätoiminnan ohjaus, sosiaaliohjaus, sosiaalityöntekijä
 - Nykyisille avotyön asiakkaille avotyön sijasta alihankintamallin ryhmämuotoinen työ?
- Jos työtoiminnassa nousee esille, että asiakas haluaa alihankintamallin ryhmämuotoiseen työhön ja/tai taidot alihankintamallin mukaiseen työhön ovat vahvistuneet, ohjautuminen voi olla myös palvelusuunnitelman tarkastusten välillä
 - Tieto asiakkaalle saatavilla olevasta toimintamuodosta
 - Yhteistyö sosiaaliohjauksen kanssa keskeistä, palvelusuunnitelman tarkastus tältä osin tarvittaessa
- Huomioitava toiminnallinen työkyvyn arviointi, objektiivinen tieto
 - Asiakkaan työtaitojen ja osaamisen arviointi ja kartoitus keskeistä
 - Menetelmänä voidaan käyttää työympäristössä tapahtuvaa työ- ja toimintakyvyn arviointia, jonka kautta voidaan tuottaa tosiasiallista tietoa asiakkaan työtaidoista
 - Alihankintamallissa tarvitaan yhtenäinen kriteeristö, jolla voidaan objektiivisesti arvioida kuka asiakkaista voisi olla alihankintamallin asiakas. Arviointia voitava tehdä myös suhteessa alihankintamallissa olevaan työtehtävään. Nyt työtaitoja arvioidaan joko työtoiminnassa, avotyössä tai TE-palveluiden työkokeiluissa. Oppilaitoksesta valmistuvan asiakkaan osalta tieto siirtyy nivelvaiheiden prosessin mukaisesti.
 - Vaatii työhönvalmentajalta toiminnallisen työkyvyn arvioinnin osaamista sekä asiakasryhmän tuntemista

TYÖLLISTYMISTÄ TUKEVAT SOSIAALIPALVELUT –

Ja osatyökykyisen työllistyjän verkoston palvelut



Muita huomioita

Siun soten Työkykyohjelma

SWOT-analyysia alihankintamallista

Vahvuudet

Alihankintamallin ympärillä käyty keskustelu tuo esille ja nostaa yleiseen keskusteluun kehitysvammaisten työllistämisen epäkohtia ja ehkä kannustaa toimijoita tarttumaan niihin. Saadaan avotyötoiminnan sijalle muu toiminto. Tuo esille kehitysvammaisten asiakkaiden osaamisen ja taidot. Voi vahvistaa asiakkaan toimijuutta ja työelämäosallisuutta. Työhistorian ja työkokemuksen kerryttäminen, polku kohti työsuhteista työtä.

Mahdollisuudet

Malli voisi parhaimmillaan tukea asiakkaiden siirtymistä avotyöstä kohti työelämää, toiminnallinen työtaitojen ja osaamisen arviointi olisi mahdollista ottaa selkeäksi osaksi mallia. Asiakkailta mahdollisuus näyttää osaamistaan käytännön työtehtävissä ja hän saa korvauksen tekemästään työstä. Voi toimiessaan toimia myös siirtymänä kohti Työkanava OY:n toimintaa.

Heikkoudet

Alihankintamalli on tarkoitettu nyt pääasiassa avotyössä olevien asiakkaiden ryhmämuotoiseksi toiminnaksi. Nyt asiakas on usein avotyössä itsenäisesti ja toimii työpaikalla osana työyhteisöä rääätälöidyissä työtehtävissä. Asiakas voitaisiin silloin myös palkata yksilölliseen työsuhteeseen alihankintamallin sijasta. Myös mallin taloudellinen resurssointi on sote-toimijoille haastavaa, koska ryhmäkokoo muodostuu pienemmäksi kuin toimintakeskuksella oleva ryhmä.

Uhat

Jos asiakas on alihankintamallin mukaisessa työssä, estääkö malli asiakkaan etenemisen oikeaan työsuhteeseen? Nouseeko alihankintamallin mukaisessa ryhmätyössä asiakkaan yksilölliset taidot ja itsenäinen pärjääminen ja osaaminen aidosti esiin?

Asiakkaan sote-palvelut alihankintamallin rinnalla

- Alihankintamalliin osallistuva asiakas saa työhönvalmennuksen palvelun sote-palveluna Siun soten Vammaispalveluiden Tuettu työ- palvelupäätöksellä
 - Tuettu työ (kokoaikainen/ osa-aikainen)
 - Kirjaaminen työhönvalmennuksen otsikoiden alle
- Asiakkaalla saatavilla työhönvalmennuksen konkreettista tukea prosessin kaikissa vaiheissa esim. verokortin hankinta, työkeikasta sopiminen, työhön perehdytys, tuki kevytyrittäjyys-toiminnassa, tarvittaessa työn räätälöinti. Työhönvalmentajan tehtävänä on myös työkeikan tilaajan tuki tarvittaessa.
- Huomioitava, miten työviikko rakentuu?
 - Siun sotessa Tuetun työn (alihankintamallin mukaiset) päivät ja työtoiminnan päivät voivat olla alihankintamallin aikana rinnakkain. Asiakas voi tehdä osan viikosta alihankintamallin mukaista työtä, osan toimintakeskuksessa olevaa työtoimintaa. Alihankintamallin mukaisia työtehtäviä ei tehdä työtoimintapäivinä.
 - Työosuusraha maksetaan työtoimintapäiviltä

Alihankintamallin kevytyrittäjyys-toimintamallin haasteita ja huomioitavia asioita jatkossa 1/2

- Haasteina jo todetut Kelan ansaintarajan huomioiminen ja etuuksien yhteensovittaminen alihankintamallin mukaisessa työssä
- Asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn muutosten vaikutus sovittuihin työtehtäviin
 - Työkeikoista sovittaessa sitoudutaan myös suorittamaan työkeikka. Kenellä on vastuu työn suorittamisesta, jos asiakkaiden työ- ja toimintakyvyssä tulee työkeikan suorittamiseen vaikuttavia muutoksia?
 - Jos asiakas ei pysty toimimaan alihankintamallissa, tai jos yritys lopettaa alihankintamallin toiminnan yrityksessään, missä asiakkaiden paikka siinä tapauksessa on?
 - Jos työtoimintojen paikat ovat täynnä, miten varmistaa asiakkaan pääsy työtoimintaan, jos asiakkaan työ- ja toimintakyky heikkenee ja asiakas hyötyisi enemmän työtoimintana järjestettävästä toiminnasta toimintakeskuksella?
- Kuljetuksien järjestäminen
 - Asiakkaalla ei ole oikeutta kuljetukseen työkeikan aikana.
 - Miten työkeikoille liikutaan? Viheralueiden julkinen liikenne on vähäistä ja välimatkat pidempiä?
- Työnantajien taloudelliset mahdollisuudet ja halukkuus lähteä mukaan.
- Työturvallisuussäädökset ja osaaminen
 - Nykyisin vaadittavat turvallisuusmääräykset asettavat haasteensa.
- Jatkuvuus pilotoinnin jälkeen koko Siun soten alueella.
 - Mallin jalkauttaminen on mahdollista koko Siun soten alueelle.
 - Sovittava perehdyttämisestä palvelujohdon kanssa.

Alihankintamallin kevytyrittäjyys-toimintamallin haasteita ja huomioitavia asioita jatkossa 2/2

- Miten varmistetaan tasa-arvoinen asiakkuus?
 - Alueellinen haaste, voidaanko Siun soten alueella tasavertaisesti tarjota alihankintamallin mukaista työtä, jos työpaikkojen/keikkojen määrä on alueen kunnissa erilaista?
 - Yritysmaailman tarjonta ei kaikilla alueilla vastaa asiakkaiden koulutusta, toiveita, osaamista ja vahvuuksia
 - Myös avotyössä ja työtoiminnassa olevien asiakkaiden määrä vaihtelee alueen eri toimintakeskuksissa. Jos siis on asiakkaita, joilla on erilaiset mielenkiinnon kohteet ja osaaminen, miten varmistetaan jokaiselle sopiva alihankintamallin mukainen työ?
 - Itsemääräämisoikeus ja toiveiden mukaisuus
 - Voidaanko mahdollistaa yksilöllisesti räätälöidyt työajat ja työtehtävät?
 - Siun sotessa pilotoinnin ulkopuolelta todettu, että kevytyrittäjyys-laskutuspalvelua voidaan käyttää myös yksittäisten asiakkaiden itsenäisen työn laskuttamisen välineenä ja siten käyttää yksilöllisesti eri asiakkailla.

Yhtymäpinnat Työkanava Oy 1/2

- Työkanava Oy
 - Suomen hallitus on päättänyt perustaa Työkanava Oy:n parantamaan kaikkein vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien osatyökykyisten työllistymistä.
 - Tarjoaa työllistettävälle tuetun työpaikan sekä avoimille työmarkkinoille siirtymiseen tarvittavaa koulutusta ja muuta tukea
 - Kehitysvammaisten avotyötoiminnassa olevien asiakkaiden mahdollinen siirtyminen Työkanava Oy:n asiakkuuteen?
 - Avotyötoiminta pyritään tulevaisuudessa korvaamaan ryhmämuotoisen alihankintamallin avulla, huomioitava yhtymäpinnat Työkanava Oy:n kanssa

Yhtymäpinnat Työkanava Oy 2/2

- Työkanavassa voivat käytännössä olla samat avotyössä olevat asiakkaat kuin alihankintamallin mukaisessa palvelussa sosiaalipalveluissa.
- Kun asiakas on työnhakijana TE-palveluissa ja TE-palvelut katsoo asiakkaan voivan hyötyä soveltua Työkanava Oy:n työhön, on tärkeää tunnistaa, onko asiakkaalla taustalla sosiaalipalveluiden työhönvalmennus
 - Sosiaalipalveluiden työhönvalmennus voi tukea asiakasta nivelvaiheiden siirtymissä sekä ennen Työkanavaa että Työkanava Oy:ssä tehdyn työn jälkeen.
 - Mistä TE-palvelut tietävät ja mihin he merkitsevät sen, jos asiakkaalla on olemassa sosiaalipalveluna toteuttava työhönvalmennus työllistymisensä tueksi?
 - Miten käytännön yhteistyö toteutetaan? Nivelvaiheen tiedon siirtyminen?
- Voisiko alihankintamallin mukaista työskentelyä sosiaalipalveluissa myös käyttää työympäristönä, kun halutaan selvittää asiakkaan soveltuvuutta Työkanava OY:n toimintaan?
 - Siun sotessa pilotoitu alihankintamallin kevytyrittäjäyys-toimintamalli olisi siirrettävissä myös muille osatyökykyisille henkilöille mahdolliseksi ryhmämuotoisen keikkatyöllistymisen muodoksi.
 - Olisiko se myös yksi työmuoto itse Työkanava Oy:ssä?

Vammaispalvelulainsäädännön uudistus

- Vammaispalvelulainsäädännön uudistus
 - Uudistuksessa on tarkoitus säätää uusi vammaispalvelulaki. Uusi laki sisältäisi säännökset vammaisille henkilöille järjestettävistä sosiaalihuollon erityispalveluista. Samalla nykyinen vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki kumottaisiin.
 - Laki kehitysvammaisten erityishuollosta lakkaisi osittain ja 35§ mukainen työtoiminta ja työhönvalmennus tulisi jatkossa järjestettäväksi Sosiaalihuoltolain pykälien 27 d § Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja 27 e§ Vammaisten henkilöiden työtoiminta mukaisesti.
 - Kenellä/millä palvelualueella (Siun sotessa vammaispalvelut ja työikäisten palvelut) on lakimuutosten myötä työllistymistä tukevan toiminnan ja työtoiminnan järjestämisvastuu?